

Muzejní

Číslo III.
Ročník 2010
zdarma

čtvrtletník

Vydává: Muzeum Českého ráje, Skálava 71, 511 01 Turnov, www.muzeum-turnov.cz, e-mail: mail@muzeum-turnov.cz

Šperkařské symposium 2010

Podrobnosti o této prestižní akci najdete na straně 5

Záchranný výzkum...

...v zámku v Lomnici nad Popelkou - více na straně 6

Housle Mistra Drozena

Unikátní dílo houslařského Mistra - více na straně 7

Ohlédnutí a pozvánky

Souhrn akcí a pozvánky na výstavy v létě 2010 najdete na straně 8

KAMENÁŘSKÝ DŮM SE STANE OZDOBOU MUZEA

Slavnostní otevření Kamenářského domu, který stojí téměř dokončen v zahradě muzea, proběhne ve čtvrtek 16. září za účasti představitelů Libereckého kraje a měst Idar-Obersteinu a Turnova.

Úvodní slovo o projektu přednesou Ing. Lidie Vajnerová, náměstkyně hejtmana Libereckého kraje, a PhDr. Vladimíra Jakoubčová, ředitelka Muzea Českého ráje v Turnově. V kulturním programu vystoupí folklórní soubor Jizera.

V letních měsících bude dokončena vlastní stavba i expozice Kamenářského domu, který je rekonstrukcí jednoho z posledních městských roubených domů v Turnově. Kamenářský dům rozšíří stálé expozice muzea, bude sloužit pro prezentaci tradičních řemesel.

Pokračování na str. 5

Česká republika má první dva národní geoparky

Geoparky byly v Evropě založeny před deseti lety. Před šesti lety převzalo úspěšný model UNESCO, a tak vznikla globální síť geoparků. Před pěti lety se mezi tyto geoparky UNESCO dostalo také území Českého ráje. Dnes je v Evropě 37 geoparků, na celém světě potom 64. Ve vyspělých zemích vznikají vedle evropských geoparků také sítě národních geoparků. První dva byly nedávno vyhlášeny i v České republice. Ministryně životního prostředí Rut Bízková podepsala 4. června chartu o vzniku národních geoparků Český ráj a Egeria. A protože o geoparku Český ráj vás informujeme často, představíme vám v tomto článku ten druhý.

Pokračování na str. 4

KOPIE ŘÍŠSKÉ KORUNY BUDE V ZÁŘÍ K VIDĚNÍ V MUZEU

Po několika pokusech o zapůjčení kopie císařské koruny Svaté říše římské, kterou v loňském roce vytvořil turnovský zlatník Jiří Urban, nám hejtmán Středočeského kraje mohl vyjít vstříc a v září bychom ji měli konečně vidět i u nás.

Kopie císařské koruny byla objednána pro stálou expozici na hradě Karlštejně, kde Karel IV., coby římský císař, originál říšské koruny společně s českou Svatočlavisovou korunou nějaký čas skutečně uchovával. O kopii je však takový zájem, že převážně putuje po expozicích a prezentacích u nás i v zahraničí. V Turnově jsme mohli dosud vidět pouze fotodokumentaci, kopii jedné z osmi desek, jež korunu tvoří, a ukázky

zkoušek smaltů, vystavené v rámci výstavy „Turnovské stříbro“ právě před rokem. Kopii koruny, která v profesní kariéře Jiřího Urbana představuje významný předěl, vystavíme na pouhý týden (13. - 19. září) v září v rámci Dnů evropského dědictví.

Miroslav Cogan

Kamenářské dny v červenci

„Kámen a šperk v Českém ráji“ - tak se nazývá cyklus akcí, který během tří červencových týdnů návštěvníkům regionu přibližuje jedinečnou tradici i současnost zpracování drahých kamenů, šperkařství a uměleckých řemesel. Turnovské muzeum se do této akce také zapojí. Od 3. do 25. července budeme mít otevřeno první tři týdny v červenci i v pondělí, dále jsme připravili korálkovou dílnu nejen pro děti, kde si každý může vyrobit svůj šperk. Expozici kamenářství obohatíme o ukázkou broušení drahých kamenů. Každý návštěvník muzea si bude moci vyrýžovat český granát a navštívit zlatnickou dílnu pana Bartoše, kde se může dozvědět zajímavosti o technice výroby šperků a korunovat to zakoupením originálního autorského šperku.

Petra Lazarová

Společné výročí Josefa Pekaře a Josefa Vítězslava Šimáka

Nedožité 140. narozeniny prof. Josefa Pekaře jsme si připomenuli 12. dubna setkáním s mladým historikem Markem Fapšem, který své vzpomínání nazval „Člověk Josef Pekař, aneb zapomenuté osudy nezapomenutelného historika“. Všichni, a nebylo nás v galerii málo, ocenili Fapšův zajímavý „svěží“ přístup k danému tématu a jeho snahu představit Pekaře netradičně a bez patosu jako člověka, který nám má co říci i dnes. Stejným způsobem přistoupila Mgr. Hana Kábová k jubileu prof. Josefa V. Šimáka, která v Turnově určitě premiérově odhalila tohoto historika jako básníka a rozebrala nám jeho neznámou a většinou nepublikovanou básnickou tvorbu.

Pekařova společnost Českého ráje uctila památku obou historiků položením květin k pomníku, pamětní desce a na turnovském a jenišovickém hřbitově. Na hrobě prof. Josefa Pekaře v Jenišovicích se objevil, k překvapení nás všech, i věnec od Vlády České republiky. Kdo z Úřadu vlády byl položení věnce přítomen a za jakých okolností, se nám nepodařilo zjistit. Jen fotografií můžeme doložit fakt, že i Praha po zásluze uctila památku jednoho z našich největších rodáků.

Jitka Petrušková

V BABIČČINĚ KUCHYNI - V DĚDEČKOVĚ SKLÍPKU

Pivo, víno, hruškovice, slivovice - dar štědrého léta

V sobotu 18. září oslavíme na Dlaskově statku tradiční posvícení. Oslavy tentokrát spojíme s ukázkami domácí výroby alkoholických nápojů a jejich ochutnávkami. Seznámíme vás s přípravou těchto nápojů, které se v chalupách kolem Jizery popíjely na zahřátí – říkalo se jim „tekuté ovoce“. Nejčastěji šlo o jeřábinku, benedikťinku, víno nebo rosolky – ty bývaly např. levandulové, libečkové, žahavkové či z hlohového květu nebo šalvěje. Dozvíte se podrobnosti o způsobech pálení nápojů nejen z obvyklých švestek, ale i z brambor či z tvrdých kůrek chleba.

V kulturním posvícenském programu se představí folklorní soubory a divadla pro nejmenší návštěvníky. Tvůrčí dílny budou

zaměřeny na pečení posvícenských koláčů a výrobu podzimních dekorací.

Vladimíra Jakoubčová

KDY VLASTNĚ ZEMŘEL PÍSMÁK DLASK?

Když se na nás v dubnu obrátil kolega z Akademie věd s dotazem na přesné datum úmrtí Josefa Dlaska, sedláka z doláneckého statku a autora známých pamětí (Dlaskova kronika), vůbec nás nenapadlo, že bychom mu nedokázali jasně odpovědět. Všichni přece víme, že Dlask zemřel při jarních povodních. Leč sami jsme byli překvapeni, když jsme zapátrali po přesném datu: nejprve v paměti – marně. Prolistovali jsme naše studijní výpisky a poznámky – a nic, prohlédli základní literaturu (mj. edice jeho vlastních pamětí od J. Kutnara a J. Pekaře) – a opět bezvýsledně. Když jsme bez úspěchu hledali i v jeho kronice (kam po Dlaskově smrti pár zápisů učinil jeho syn), začali jsme si uvědomovat to, co nám dříve vůbec nedošlo. Vždyť my opravdu nevíme, kdy zemřel Josef Dlask! Kam jinam by se měl obrátit zájemce o tuto informaci, než na instituci, která uchovává Dlaskův odkaz a spravuje jeho rodný dům? To jsme samozřejmě nemohli tak nechat – proto jsme si obratem udělali výlet do Jenišovic na hřbitov, kde je Josef Dlask pohřben. Ovšem jako pro zlost, na hrobě chybí dvě z původních čtyř desek se jmény pohřbených osob a zrovna (nebo spíš samozřejmě) ta Dlaskova tam není.

Nakonec nám pomohl kolega – ředitel jabloneckého archivu Jan Kašpar, který obratem prohledal opisy matrik pohřbených na jenišovickém hřbitově a příslušný zápis o smrti a pohřbu Josefa Dlaska v něm našel.

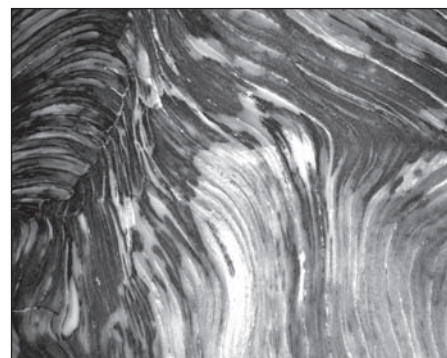
A tak nezbyvá, než to tajemné datum prozradit i vám. Sedlák Josef Dlask z Dolánek zemřel 20. května 1853 odpoledne, utonul při povodních v Jizeře, v matrice je zapsáno, že zemřel na mrtvici v následku utopení. Pohřeb měl o tři dny později v 9 hodin ráno a pohřbil ho farář František Fiala.

Tak a jsme zase o trochu chytřejší.

Alžběta Kulíšková

ZKAMENĚLÁ DŘEVA - POSLOVÉ DÁVNÉ MINULOSTI

Zkamenělá dřeva vznikla, když byla pohřbená pod vrstvy, které zamezily přístupu kyslíku a dodaly ionty pro proces petrifikace. Roztoky, zbarvené minerálními pigmenty, prostupovaly cévy a letokruhy, které se časem změnily v opál, chalcedon nebo další odrůdy křemene. Jejich tmavá, někdy až černá barva je způsobena jemně rozptýleným uhlíkem, červená oxidy železa v karneolu, modravá chalcedonem. V Čechách existuje řada lokalit, kde se tyto poslové dávné minulosti nacházejí. Český ráj patří k významným oblastem výskytů zkamenělých rostlin, které se zachovaly z období mladších prvohor, druhohor i třetihor. Naleziště jsou známá i ze severních a severovýchodních Čech, z okolí Plzně, Rakovníka, z Doupovských hor a dalších míst. Mezi význačné oblasti výskytu patří i okolí Nové Paky – součást evropského geoparku UNESCO Český ráj. Dílo přírody nepřekoná v tvorbě abstraktních obrazů a v nahodilosti uspořádání, pruhů a přechodů barevných skvrn žádný malíř. Tak, jako nic nepřekoná půvab a vůni živého dřeva, nic nenapodobí spanilost průřezů zkamenělými

pravěkými přesličkami, plavuněmi, jehličnany, palmami a listnáči.

Právě ty zachycuje soubor jedinečných snímků z autorské dílny MUDr. Bořka Zasadila a Jiřího Boudy. Přesličky, rostliny typu Dadoxylon a další vzorky ze sbírek MUDr. Bořka Zasadila z Loun, RNDr. Luboše Hromádky z Lomnice a ze sbírek turnovského muzea potěší návštěvníky na výstavě až do 31. srpna.

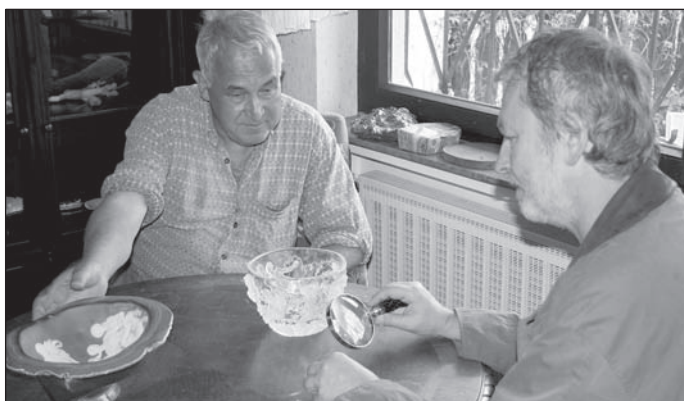
Tomáš Řídkošíl

MUZEJNÍCI V IDAR-OBBERSTEINU

Ve dnech 26. až 29. května jsme s kolegou Miroslavem Coganem navštívili naše partnerské město Idar-Oberstein v Německu. Důvodem cesty do tohoto významného centra kamenářství a šperkařství bylo doplnit a rozšířit, na základě studia materiálů v městském archivu, stávající znalosti o vzájemných obchodních kontaktech mezi Turnovem a Idar-Obersteinem v 19. a v první polovině 20. století. Města byla tehdy v úzkém kontaktu díky společnému jmenovateli, a sice drahým kamenům, které se na obou místech nalézaly a následně také zpracovávaly. Probíhaly zde čilé obchody jak se surovinou

(drahými i umělými kameny), tak s dovednostmi, kdy například turnovské firmy dokonce brousily pro idarské velkoobchodníky šperkové kameny. Cestu jsme využili také k návštěvě světoznámého designéra a brusiče Berndta Munsteina a rytce Heinze Postlera - potomka Gustava Postlera, který v roce 1875 přinesl z Turnova do oblasti Idar-Obersteinu novou techniku broušení kamenů. Tento poznatek byl pro místní natolik významný, že po Gustavu Postlerovi pojmenovali jedno z idarských náměstí. Gustav Postler Platz najdete v Idar-Obersteinu dodnes.

David Marek

Miroslav Cogan (vpravo) s Heinzem Postlerem.

PEKAŘOVA SPOLEČNOST V POLNÉ

Letošní jarní výlet Pekařovy společnosti nazvaný „Za perlami Vysočiny do českomoravské Polné“ se uskutečnil v neděli 23. května. Městečko počtem obyvatel srovnatelné s naším Rovenskem pod Troskami určitě překvapilo bohatostí svých památek. Jeho dominanty tvoří chrám Nanebevzetí P. Marie, barokní stavba z r. 1700 prohlášená v r. 1999 za národní kulturní památku, a areál hradu Polná, kde má dnes své expozice Městské muzeum. Zcela ojedinělým zážitkem byla pro účastníky zájezdu návštěva rozsáhlé polenské židovské čtvrti – celkem 32 židovských domů stojících na trojúhelníkovitém půdorysu s přiléhajícím „rabínským pláckem“ a obnovenou synagogou.

Pěkné počasí umožnilo některým zájemcům navštívit také technickou památku „Klešter“ – soutěsku vysekávanou do skály v délce 500 metrů, která sloužila k počítání dobytku hnaného z Uher po Haberské stezce. Někteří zašli i na tři století starý židovský hřbitov a na místním křesťanském hřbitově zavzpomínali u hrobu Anežky Hružové na „Hilsneriádu“ – jednu ze zásadních událostí, která rozhýbala veřejnou diskusi v českých zemích na konci 19. století. Program zájezdu připravil Mgr. Pavel Jakubec, v Polné se nám věnoval Mgr. Jindřich Körner se svými stejně ochotnými kolegy. Pro podzimní zájezd byla vybrána návštěva nově otevřeného Muzea cukrovarnictví v Dobrovicích.

Jitka Petrušková

MILÁ NÁVŠTĚVA: VĚZNICI NAVŠTÍVILY DCERY BÝVALÉHO SPRÁVCE

Tak jako každý jiný, býváme z práce někdy hodně unavení. Neustálý kolotoč, spojený se správou sbírek, badatelské agendy, výstav, studia a v posledních letech především ze stěhování sbírek a jejich pořádání, je občas opravdu vyčerpávající a zdánlivě nemá konce. Čas od času se ale přihodí něco, co nás vytrhne z rutiny a nechá nás uvědomit si, jak zajímavou a pestrou práci vlastně máme.

Jedním z posledních takových zážitků byla návštěva, kterou jsme přivítali v půlce dubna. Nejprve se objevil pán, který nám chtěl do sbírek darovat dózu ve tvaru srdce, kterou vyrobili z chleba (!) vězni obývající kdysi zdejší věznici pro jeho otce, správce věznice v letech 1945 až 1949. Protože nás mimo dózy zaujala i informace, že pánovy dvě sestry ve věznici jako malé holčičky bydlely, domluvili jsme se na návštěvě, na které by nám mohly povykládat, co si o zdejší věznici a o životě v ní pamatují. Abychom vám vysvětlili důvod našeho zájmu, připomínáme, že

v budově dřívější věznice máme dnes depozitáře (úložné prostory), ve kterých uchováváme muzejní sbírky. Starší kolegové dosud pamatují, jak vstup do jednotlivých místností ještě chránily dveře, které se daly otevřít jen zvenku, a pokud se za některým kolegou zabouchly, nezbylo mu než volat okýnkem pro výdej jídla a doufat, že ho někdo uslyší. Že na to spo-

lehnouti nebylo, potvrdí i ti, kteří takto uvěznění strávili ve věznici noc. Ale zpátky k návštěvě.

Dvě malé holčičky, které kdysi běhaly vězňům pod okny na věžeňských dvorech, jsou dnes dámy v nejlepších letech (na snímku), které po více než půl století dostaly možnost prohlédnout si svůj dřívější domov. Bylo milé sledovat, s jakým zaujetím otvírají hlavní dveře do věznice (které dnes místo z mužského vězeňského dvora vedou z muzejní galerie) a slyšet přitom vzpomínku, jak se kdysi houpávaly na klíce. Uvnitř budovy se snažily (a nutno říci, že úspěšně) vybavit si mamčinu kuchyň tam, kde dnes stojí regály plné knih, nebo dětskou postýlku v místě, kde jsou uloženy sbírky šperků. Během následujícího povídání vzpomněly sestry i na řadu vězňů; někteří byli zlí (ano, i vrazi tu byli zavření), někteří byli hodní a k dětem laskaví. Když jedna ze sester coby čtyřletá holčička proklouzla tatínkovi do cely

a zůstala tam zavřená (dokud rodičům nedošlo, že hluk, který vězni v cele působí, není vzpoura, ale snaha přivolat rodiče k uvězněné holčičce), bylo určitě dobře, že zrovna na této cele (kobka č. 9) byli zavření vězni za drobné přestupky. Nechce se ani domyslet, jak by dopadla v jiné cele, ve které bydlel vězeň, který na holčičky pokřikoval, že je zabije. Další vzpomínka se týkala výborného koňského guláše, který vařil vězeň-kuchař v letní kuchyni umístěné v ženské části dvora. Nejvíce prý chutnal, když ho holčičkám dával tajně do vězeňských misek.

Ještě mnoho vzpomínek jsme vyslechli (i na ukrytý poklad došlo – jednou po něm zapátráme) a navíc jsme obdrželi i další dárek, který kdysi správci věznice darovali vězni. Škoda jen, že se nezachovaly žádné fotografie, které by nám ukázaly, jak interiér věznice v té době vypadal. Alespoň představu jsme si však učinili poměrně jasnou.

Alžběta Kulíšková

Zbourání garáží umožnilo výhled na kamenářský dům

Na začátku dubna zmizely z muzejního dvora novodobé garáže, o jejichž odstranění se uvažovalo ještě před stavbou kamenářského domu. Ovšem s jeho dokončením se tato akce stala aktuální. Garáže ustoupily výhledu na nový dům a otevřely pohled do bývalé zahrady. Mnohým návštěvníkům však ještě stále překáží garáže stojící v levé části dvora (s podiem na druhé straně). Ty ovšem zbourat nechceme ani nemůžeme, jedná se totiž o historické stavby, které dříve, než začaly sloužit autům, fungovaly jako zázemí hostince u Bažanta – tedy dnešní budovy muzejních kanceláří. K našemu „Bažantovi“ proto historicky patří. -ak-

Česká republika má první dva národní geoparky

Dokončení ze str. 1

Geopark Egeria byl vyhlášen národním geoparkem po deseti letech intenzivní přípravy. Egeria pokrývá území o rozloze 2500 kilometrů čtverečních, která zahrnuje téměř dvě třetiny Karlovarského kraje. Součástí geoparku je takzvaný oherský rift, tedy propadlina, která patří ke geologicky nejaktivnějším oblastem Českého masivu.

Po ukončení hlavních geologických procesů zhruba před pěti miliony lety stále přetrvávají vývěry termálních vod nebo seismická aktivita. Geologickou pestrost území dokládají i ložiska hnědého uhlí, keramických surovin, rud a drahých kovů. Geopark je finančně i organizačně podporován Karlovarským krajem. Před deseti lety hejtmani z Karlových Varů a Bavorska podepsali dohodu o spolupráci na česko-bavorském geoparku. Lákadlem v této oblasti jsou pozůstatky po hornické činnosti, jako je postupně zpřístupňovaný důl Jeroným nebo štolá číslo 1 v jáchymovském skanzenu Svornost.

Geopark není žádné oplocené území, kam smí jenom vědci. Je to volně přístupná krajina, na kterou jsou místní lidé hrdí. Tato území mají upozornit na přírodní hodnoty a krásy a tak přilákat turisty a nabídnout jim informace o krajině. Geoparky mají formu dobrovolné dohody a jsou přínosem pro krajinu i přírodu. O geopark Český ráj se stará obecně prospěšná společnost Geopark Český ráj a geopark Egeria pracuje v rámci muzea v Sokolově. Založením sítě českých geoparků se pro tato území otevírají nové možnosti. Na označení český národní geopark čekají například Železné hory, Moravský kras, Barrandien a v Plzeňském kraji Geo-loci.

Tomáš Řídkošil

VŠEŇ, SEDMIHORKY, VEŽÁK, JAK SE TO RÝMUJE?

Před dvěma lety jsme provedli záchranný archeologický výzkum v souvislosti s plánovanou stavbou „Termálního ráje“ ve Všeni u Turnova.

Prozkoumali jsme tehdy vedle jiného usedlost s vodním dílem z období pozdního středověku až raného novověku (16. – 17. století). Podle některých nálezů (železářská struska, hornická „želízka“ apod.) jsme usoudili, že zde mohlo docházet k nějakým přípravným pracím v rámci procesu metalurgie kovů. Podle nákrešů v díle Jiřího Agrocoli „De re metallica libri XII“ z roku 1556 jsme uvažovali o úpravě železné rudy. Ovšem stále nám k tomu chybělo to hlavní – blízké rudní ložisko. Tento problém byl vyřešen na začátku roku 2009, kdy se geologům z České geologické služby z Prahy podařilo nedaleko Branžeže nalézt výchozy železitých pískovců. Na kontaktu mezi bazaltovou žílou a křídovými sedimenty se nachází vrstva vysrážených železitých sloučenin, které mají mocnost až 10 cm. Podle rentgenové analýzy převládá ve vzorku goethit (FeOOH), což je hlavní složka limonitu a patrně nejsnáze zpracovatelná ruda železa. Ve Všeni zřejmě v 16. a 17. století pracovala úprava této rudy, docházelo zde k propírání a dalšímu čištění od písku a zejména jeho křemenné složky. Ta by totiž při tavbě rudu znehodnotila. S tímto výsledkem jsme tuto etapu výzkumu zakončili.

Počátkem listopadu loňského roku jsme spolu s terénním technikem Petrem Hartmanem prováděli rutinní obhlídku skryté plochy v Sedmihorkách na cvičném fotbalovém hřišti. Věděli jsme, že se prostor nachází v sesuvem překrytém sedimentu staroholocenního pelešanského jezera, a chtěli jsme si proto pouze odebrat vzorky rašeliny. K našemu velkému překvapení jsme však objevili zahloubené objekty datované keramikou do průběhu 16. až 17. století. Po ploše se navíc povalovaly nám již dobře známé železovce a železářská struska. Na skryté ploše našťastí nemělo dojít k žádné stavbě, pouze zde měly být položeny drenáže pod nový povrch cvičného fotbalového hřiště. Záchraný výzkum jsme proto situovali výhradně do trasy drenáží. Unikátní náleзовou situaci jsme mohli interpretovat jako pozůstatky rudního mlýna nebo hamru (objevili jsme totiž nejen půdorys původní stavby, ale i mlýnský náhon). To bylo naše druhé setkání se zpracováním místní železné rudy.

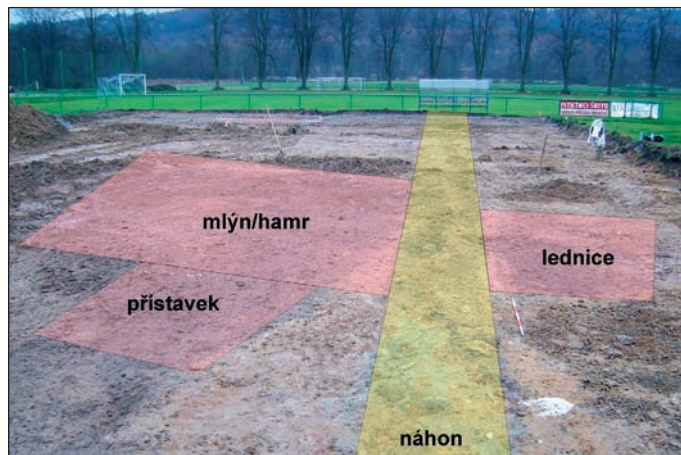
K třetímu pak došlo na konci května letošního roku ve skalním převisu nedaleko rybníku Věžák. Ačkoliv vše začalo již v lednu, kdy jsem v tomto převisu objevil vyhloubenou jámu, kterou zde zanechali nejspíše nelegální „detektoráři“. Vzhledem k zjištěným nálezům středověké keramiky bylo zřejmé, že

tento přepis byl již v minulosti „obydlen“, a tudíž nás v brzké době čeká na této lokalitě záchranný výzkum. V květnu jsme zde vyhloubili sondu, která přinesla nečekané výsledky: Doklad velmi výrazné aktivity z období vrcholného středověku až raného novověku (15. – 17. století), která jednoznačně souvisela s těžbou železnic. V sedimentární výplni se nacházelo větší množství odštěpků železnic a pískovcové kůry. Bylo tedy zřejmé, že v blízkém okolí docházelo k těžbě této rudy a přepis sloužil jako primární úprava a zároveň překladiště. Nachází se totiž v trase staré cesty spojující Hrubou Skálu s Věžákem, Podsemínem i Troskami. Vít Preisler, spolupracovník Správy ChKO Český ráj, který se našeho výzkumu zúčastnil, dokonce objevil pravděpodobné místo těžby, které bylo vzdálené jenom několik desítek metrů od převisu. V sedimentární výplni jsme našli i starší doklady lidské přítomnosti pod přepisem (mladší pravěk a střední doba kamenná), jejich zjištění však zcela zastínil objev těžby a zpracování železnic v době před několika staletími. Chtěl bych vidět ty překvapené „taky archeology“ s detektorem, kteří místo očekávaných zcela určitě unikátních kovových artefaktů objevili jen několik nevzhledných červenohnědých kamenů.

Toto bylo zatím poslední setkání s tímto (staro)novým fenoménem, ovšem určitě ne poslední.

Jan Prostředník

Nálezová situace v Sedmihorkách.

KAMENÁŘSKÝ DŮM SE STANE OZDOBOU MUZEA

Dokončení ze str. 1

Na informačních panelech bude nastíněna historická i současná spolupráce s německým městem Idar-Oberstein v oblasti zpracování drahých kamenů, zlatnictví a šperkařství. Součástí tohoto projektu byla i nová přístavba depozitářů pro uložení sbírkových předmětů (viz *Muzejní čtvrtletníky* z roku 2009).

Projekt „Prezentace kulturního dědictví“ byl realizován za finančního přispění Libereckého kraje a dotace z Evropské unie. Finanční prostředky na realizaci získalo muzeum z programu ROP NUTS II. SV. Celkové výdaje projektu činily 7 446 000 Kč,

dotace z ERDF a státního fondu 92,5 % (85 % + 7,5 %), tj. 6 887 550 Kč. Podíl žadatele (Liberecký kraj) činil 558 450 Kč. V roce 2010 Liberecký kraj uvolnil dalších 500 tis. Kč na venkovní úpravy zahrady.

Realizaci projektu zajistil kraj ve spolupráci s vedením muzea. Zpracováním žádosti včetně studie ekonomického hodnocení byla pověřena Agentura regionálního rozvoje, spol. s r. o. Tato společnost také převzala administrativní řízení projektu.

DEPOZITÁŘE

Projekt vycházel z aktuální potřeby umístit zhruba 50 tisíc sbírkových předmětů, které byly dosud nevhodně uloženy v náhradních prostorách, kde hrozilo jejich znehodnocení. Z finančních prostředků se pro depozitáře muzea podařilo zajistit kompaktní pojízdné regály, které zajistí adekvátní uložení velkého množství sbírkových předmětů na malém místě. Zároveň s tím byla v patře depozitářů vybavena studovna pro badatele, kteří zde mají možnost seznámit se prostřednictvím výpočetní techniky se sbírkovým fondem muzea.

ROUBENÝ DŮM

O záchranu roubeného domu čp. 19, který stál na Havlíčkově náměstí do roku 1972, se turnovské muzeum pokoušelo již v minulosti. Bývalý ředitel muzea Jan Knob a spolupracovník muzea a konzervátor MUDr. Jiří Šolc se snažili, aby byl objekt přemístěn do Dolánek u Turnova v rámci plánovaného, bohužel nerealizovaného, rozšíření skanzenu lidového stavitelství. Přes jejich snahu a podporu Památkového ústavu v Pardubicích byl dům Městským národním výborem v Turnově v roce 1973 zbourán.

Od roku 1998 se proto vedení muzea snažilo prosadit výstavbu repliky tohoto domu. Úspěšnou realizací vznikl tzv. „živý“ dům, který nabídne návštěvníkům ukádku historických řemesel – zlatnictví a šperkařství, které mají v regionu dlouhodobou tradici.

Dům bude sloužit i pro konání interaktivních dílen, které vykazují dlouhodobě vysokou návštěvnost a které muzeum pořádá s cílem záchranu tradičního lidového řemesla. Projekt tak navazuje nejenom na pravidelné turnovské řemeslnické trhy, kamenářské dny nebo šperkařská sympozia, ale bude pokračovat i dalšími aktivitami.

Stavba Kamenářského domu byla zahájena 1. června 2009 v zahradě muzea podle projektu firmy Profes Projekt s. r. o. - Ing. Tomáše Hockeho. Předcházely jí archeologický výzkum, který doložil osídlení v průběhu 16. století a podle nálezové situace lze v tomto prostoru uvažovat o existenci polozemnice. Z výběrového řízení na dodavatele stavby, vypsaného Libereckým krajem, vyšla vítězná firma IMSTAV s. r. o. z Liberce, která realizovala nejen vlastní stavbu, ale i venkovní úpravy.

Náplň expozice Kamenářského domu vytvořili pracovníci odborného oddělení muzea. Materiály k ní poskytly jak archivy v České republice, tak i archivy v německém Idar-Obersteinu, které pracovníci muzea navštívili. Získané materiály by měly přispět k osvětlení vztahů mezi městy Turnov a Idar-Oberstein v minulosti.

**Pavla Mocková
a Vladimíra Jakoubčová**

Sympozium 2010

Šperkařské sympozium proběhne opět letos v červenci, přestože práce na nových expozicích – Klenotnici a Kamenářském domě – ubraly notně času potřebného k jeho přípravě. Také z toho důvodu bude letos komornější (oslovili jsme sedm výtvarníků), ale to neznamená, že méně zajímavé. Opět sem s výtvarníky ze vzdálených zemí dolehnou ozvěny pro nás exotických kultur, a to z Argentiny a Jižní Koreje, zastoupeno bude také Slovinsko a pochopitelně také slovenská a česká šperkařská scéna. Další zajímavostí bude výstava prací účastníků vložená do rozsáhlé výstavy zkamenělých dřev. Uvidíme, jak se moderní šperk prosadí v sousedství barevných velkých kamenů, které ostatně také patří mezi šperkařské materiály.

A do třetice: Korejka Song-Mi Kim je především sklářskou

výtvarnicí, takže se může těšit na nekonvenční přístup a nové nápady z příbuzného oboru tak, jak jsme to viděli již v minulosti například v brožích Stanislavy Grebeníčkové. Skupina vesměs mladých výtvarníků, kde kromě Song-Mi bude také Francisca Kweitel, Almina Duraković, Lucia Gašparovičová, Kateřina Řezáčová, Aleš John a Hanuš Lamr, zažije také jednu derniéru: naposledy budeme ve vile Šárka, v příjemné podkrovní dílně s velmi přátelským osazenstvem firmy RSG, která nám poskytovala přístřeší od roku 1993. Uzavře se tak jedna z kapitol sympozia, které Turnov proslavilo mezi šperkaři celého světa.

Starší (již existující) šperky pozvaných výtvarníků budou vystaveny od 8. července, o týden později – 16. července – je nahradí nové výtvořky vzniklé na turnovském sympoziu. Výstava potrvá do 28. srpna 2010.

Miroslav Cogan

Investice do vaší budoucnosti

Spolufinancováno Evropskou unií
z Evropského fondu pro regionální rozvoj

LOMNICKÉ PŘEKVAPENÍ (díl třetí a závěrečný)

V dalším díle našeho vyprávění o záchranné akci v lomnickém zámku (na historickém obrázku) se ještě vrátíme do roku 2009.

V této fázi bylo zjevné, že nejstarší zachovalá část zámku stojí na pozůstatcích ještě mnohem starší stavby, která nejenže naprosto neodpovídá půdorysu stávajícího zámku, ale dokonce její původní povrchy jsou o pět metrů níž než současný povrch. Každý sektor nově otevřené sondy začal vydávat rozličné pozůstatky o životě našich předků. Trvale zavodněné prostředí podlahových vrstev suterénu umožnilo zachová-

navázek a sedimentů. Sotva se nám na malém úseku podařilo odstranit několik kubíků splavené zeminy, přišlo další překvapení – dno výkopu nevykazovalo znaky geologického podloží, stále jsou tu vrstvy vytvořené a přemístěné člověkem. Nálezky spolehlivě datují uložení nejspodnější dosud známé vrstvy do 14. století.

Následuje obvyklá rutina zpestřená zajímavými nálezy. Přes veškerou pečlivost, kterou za daných podmínek můžeme lokalitě věnovat, se znovu a opět ukazuje, jak je důležité nechat zpracovat část sedimentů v laboratoři. Labora-

torním pracovníkům Muzea Českého ráje se podařilo při rozplavování vzorku zeminy ze spodní partie výkopu nalézt keramické zlomky nádob, které dr. Prostředník přiřadil lužické kultuře (nositelé této kultury doby bronzové obývali zdejší krajinu mezi léty 1300 – 1000 př. Kr.). Další překvapení na sebe nenechají dlouho čekat. Podařilo se nám odkrýt původní vstupu

do středověké tvrze, v kterém se nám podařilo dokumentovat pozůstatky po rozsáhlém požáru patrně dřevěných konstrukcí krovu. V požářišti jsme s údivem nalézali, kromě keramických zlomků náležejících přelomu 14. a 15. století, také zbytky koženého oděvu (!), rytířskou ostruhu a další zajímavosti. Vztahuje se tento požár k roku 1417, kdy lomnická tvrz a nedaleký hrad Bradlec byl dobyt královským hejtmánem Hynkem Jablonským? Je lákavé odpovědět ano, ale nejdříve musíme zajistit nepochybné důkazy.

Kromě památek z dob pravěku a středověku je nezbytné se věnovat i mladším památkám, neznámá to ale, že by byly méně cenné či zajímavé. Pozoruhodné poznatky poskytla doposud funkční renesanční kanalizace, dnes odvádějící vodu z drenáží, které jsou umístěny podél obvodových zdí zámku. Neméně zajímavá byla také barokní kanalizace sloužící pro odvod srážkové vody. Toto zajímavé technické dílo, provedené s obvyklou zručností našich předků, muselo v tomto případě ustoupit novému technickému řešení. Naštěstí existuje podrobná dokumentace

této památky, pořizována s vědomím, že tento druh památky se ani na jiných lokalitách nepodaří zachránit tzv. „in situ“.

Celý výzkumný tým si oddechl, když byla výzkumná sezona v Lomnici ukončena a veškeré výkopy předány stavbařům. V kalendáři se psal 7. říjen 2009. To ale není konec, archeologický výzkum v Lomnici skončil pouze v terénu a ihned nastoupila práce v laboratořích a v kanceláři. Je nutné zpracovat veškeré vzorky a nálezy a dokumentaci pořízenou v terénu včetně tisíců fotografií...

Radek Novák (redakčně kráceno)

Experimentální archeologie

Maškovy zahrady 10 let poté

Na počátku října otevřeme v galerii muzea výstavu s názvem Maškovy zahrady – deset let po té – aneb Experiment v archeologii. Pokusíme se ve spolupráci s kolegy z katedry praktické a experimentální archeologie z Univerzity v Hradci Králové představit návštěvníkovi práci archeologů. Ne však tu, která je vidět – terénní část archeologického výzkumu, nýbrž tu, která je očím veřejnosti zpravidla skrytá. Terénní část totiž tvoří pouhou třetinu až čtvrtinu z celkového objemu práce, kterou je třeba věnovat komplexnímu archeologickému výzkumu. Dále totiž následuje laboratorní ošetření artefaktů a ekofaktů, jejich konzervace a případně i restaurování.

K dalším nedílným „úkonům“ patří digitalizace plánové dokumentace, standardizovaný popis nálezové situace, zajištění širokého spektra přírodovědných analýz a následně vyhotovení nálezové zprávy (ta v případě archeologického výzkumu v Maškových zahradách čítá přes devět tisíc stran...). Při vyhodnocení výsledků výzkumu pravěkého sídlištního areálu v Maškových zahradách jsme se pokusili o určitý experimentální přístup – nabídli jsme kolegům z hradecké katedry praktické a experimentální archeologie terénní dokumentaci i vlastní nálezy, aby se pokusili o interpretaci některých procesů, které se na pravěkých sídlištních udály. Kupříkladu výroba a výpal keramických nádob od těch nejmenších až po masivní zásobnice nebo rekonstrukce obytných staveb. Zda se nám to zdařilo, posoudíte na podzim sami.

Jan Prostředník

ní artefaktů ze dřeva, jakým je například nález, který prozatím interpretujeme jako část šípů (dřevěné součásti zbraní ze 14. století se příliš nedochovaly, není tedy s čím srovnávat). Nálezky přibývají. Mezi nimi malá kolekce kamenných nástrojů, které vykazují znaky kultury střední doby kamenné (mezolit = 9. / 8. tisíciletí - 5500 př. Kr.). Objevují se nové pozůstatky zdí, tentokrát již obytných budov tvrze, je nutné měřit a kreslit, fotografovat, geodeticky zaměřovat a vynášet do plánu nové nálezové situace, popisovat vrstvy zemin a nálezových celků, pečlivě balit a evidovat nálezy, odebírat vzorky pro laboratorní výzkum...

Nezačal ani srpen a archeologický výzkum v suterénu pomalu doznívá, nezbyvá než se systematicky pustit do pět metrů hlubokých výkopů po obvodu zámku. Sousedloví „pět metrů hluboký výkop“ navozuje jakýsi respekt, ale věřte, že pocítujete nejenom respekt, pokud v takovém výkopu trávíte většinu pracovního dne. Nejprve je nutné odstranit splavenou zeminu ze stěn výkopu a vyhodnotit charakter destrukcí,

BARVY
specializovaná prodejna

Nabízíme veškerý sortiment barev k použití
v interiérech i exteriérech, autolaky, lazury ad.

ul. Studentská čp. 1727 • tel./fax: 481 321 180 • 602 364 436
www.barvyturnov.cz • e-mail: info@barvyturnov.cz

poradenství * software * hardware

Vaše prázdninové výlety na fotografiích?

- nabízíme digitální fotoaparáty s bohatým příslušenstvím
- jsme fotosběrnou DIGIMAX • fotografie pošlete přes internet nebo je přinesete na CD • doba zpracování při jediném formátu 2 až 3 dny • různé slevové akce

www.drings.cz • 28. října 554, Turnov • 736 540 520

Z NAŠICH SBÍREK: HOUSLE F. X. DROZENY

V tomto pokračování naší pravidelné rubriky vás chceme seznámit s houslemi známého turnovského mistra Františka Xavera Drozeny (na snímku). Jedny housle jsou, spolu s několika houslařskými díly a maketami, součástí sbírky historie.

Houslař František Xaver Drozen se narodil v Tatobitech v roce 1898 a zemřel v Turnově v roce 1972. Za více než 45 let, po které se svému řemeslu věnoval, vyrobil kolem 700 houslí, viol a dalších smyčcových nástrojů! Ty dodnes patří k mistrovským nástrojům vyhledávaným houslisty z celého světa. K těm nejznámějším, pro které Drozen vyráběl housle na míru, patřil ruský virtuos David Oistrach, z Čechů pak Jan Kubelík, Jan Bohuslav Foerster či houslový pedagog Otakar Ševčík. František X. Drozen také dlouho působil

v turnovské Lidové škole umění, a tak se možná mezi námi najde ještě dost těch, kteří měli možnost poznat ho osobně. Jakým byl člověkem, to už si my mladší můžeme pouze domýšlet, jaké však tvořil nástroje, o tom nám podávají zprávu například i ceny z aukcí hudebních nástrojů.

Ale abychom se neřídili jen strohými ekonomickými ukazateli, využijeme k ilustraci hodnoty Drozenových houslí písemné vyjádření Davida Oistracha, který Drozenovi napsal: „Vaše housle jsou skvělé. Mají silný a krásný zvuk, vyrovnaný ve všech strunách, s bohatým obsahem barvy tónů. Budu na ně hrát s velkým potěšením, neboť jsou vytvořeny rukou přítele z Československa, země, jíž hluboce a upřímně miluji.“

Alžběta Kulíšková

VE ZKRATCE...

* **Komentované prohlídky Klenotnice.** V červenci a srpnu zveme všechny milovníky krásných šperků na komentované prohlídky naší nové Klenotnice. Prohlídky budou probíhat každou středu a pátek od 10.00 hodin.

* **Divadelní svět.** V muzejní galerii je k vidění výstava, která nejen může navodit příjemnou atmosféru starého divadelního světa, ale především nabízí přehledku starých českých divadelních opon v podobě fotografických reprodukcí. Vedle mnoha fotografií starých opon zde návštěvníci najdou i originální divadelní oponu, která pochází z nedaleké Olešnice a byla vytvořena ve 20. letech 20. století na motivy obrazu Františka Ženíška. Tato opona a originální historické divadelní kulisy z Vysokého nad Jizerou zabírají téměř celou plochu výstavního prostoru. Doplněny jsou dalšími divadelními předměty v replice herecké šatny anebo v loutkovém divadle. Všechny předměty, kulisy, loutky, herecké a návštěvnické propriety pocházejí z přelomu 19. a 20. století.

-ak-

* **Hračky nejen pro děti.** Znáte rychlost své reakce, umíte provést kuličku složitým labyrintem nebo prolnout svůj obličej s obličejem svého partnera? Už jste si s někým šeptali na dálku dvaceti metrů? To nejsou čáry a kouzla, ale malá část toho, co nabízí výstava hlavolamů zapůjčených z libereckého science centra iQpark. Ale nebojte se. Váš inteligenční kvocient vám tu nikdo měřit nebude. Nicméně svou inteligenci a šikovnost možná přece jen trochu budete potřebovat a spolu s ní i notnou dávku hravosti, intuice, představivosti... Výstava bude trvat do 29. srpna.

* **Země na obzoru – studio Cave canem.** Ve čtvrtek 16. září otevřeme výstavu Země na obzoru, kterou se představí Studio Cave canem ze Železného Brodu. Tvoří jej sklářská výtvarnice Petra Kučerová (1975) a malíř MgA. Jiří Kučera (1974). Pod společným názvem Cave canem oba autoři pracují se sklem. Ve své tvorbě se zaměřují zejména na současné pojetí dekoru na skleněných objektech a na práci s barvou. Na výstavě dojde k propojení skleněných tvarů s obrazy krajiny Jiřího Kučery, které rozvíjejí a obohacují kartografický jazyk mapy, přetvářejí obraz konkrétního místa a dávají mu nový symbolický význam. Kučeru zatím známe hlavně jako učitele, vedoucího oddělení užité malby v železnobrodské sklářské škole. Výstavou Země na obzoru, která potrvá do neděle 31. října, tak veřejnosti nabídneme novou informaci o mladé výtvarné generaci našeho regionu.

-mc-

STALO SE PŘED STO LETY: LÉTO 1910

Na začátku července k nám do Turnova přijíždí vzácná návštěva. Z Prahy automobilem dorazil pan Burton Holmes, známý americký publicista, který osobně sbírá materiál pro své přednášky o Čechách. * Obyvatelé Trávnice se trápí v době dobytých trhů, kdy není prakticky možné projít Jizerní (dnes Krajčřovou) ulicí k Nádražní (Palackého) ulici. Také si stěžují, že špatná dlažba v ulici není doposud opravena a při provádění kanalizace by byli vděční také za zavedení vodovodu. Stejně tak osvětlení je v těchto místech velmi nedostatečné a doporučují instalaci obloukové lampy v místech Podkostelní ulice.

* Byla opravena socha Panny Marie na náměstí. Sochu za 400 K pozlatil malíř Václav Müller. * Probíhá stávka sklářů na Turnovsku. Nikde se nepracuje, stávkuje téměř 600 dělníků a dělnic a obecně se

předpokládá, že stávka bude velmi dlouhá. * František Šlechta, majitel zdejší brusírný drahých kamenů, byl jmenován císařským radou.

* Turnovský odbor českých turistů staví na náměstí u radnice meteorologický sloup. Díky drahým a jemným přístrojům může údajně každý předpovědět počasí na 30 hodin dopředu. Na pevném betonovém základu stojí žulový podstavec s měděným korpusem, v němž jsou na čtyřech stranách umístěny přístroje na mramorových deskách a statistická tabulka

města i okresu. * Dle ustanovení rady bude se i nadále provádět svoz odpadků i jiných střepů na účet obce, a sice první týden v měsíci. * Po nezdařených vzletech aeroplánu jak v Praze, tak v Plzni se Ing. Kašparovi konečně podařilo na veřejné produkci v Pardubicích předvést tento senzační vynález, totiž létání člověka strojem těžším vzduchu. Tak jako v jiných městech chtěli poté i v Turnově vidět vzlet Kašparova aeroplánu. K tomu ovšem nedošlo, neboť povolání komise neuznala navržené místo za způ-

sobílé, protože naše hornaté okolí nemá taková rovinatá prostranství jako města, v nichž byly vzlety již pořádány.

* Stále více se v letních měsících rozmáhá žebrota obtěžující turisty v Turnově i jeho okolí. „Ještě by mělo dojít na ty hrozně flašiny na cestách od obou nádraží do Turnova“, vyjadřuje se jistý obyvatel Turnova. * Za teplého počasí působí hospodyně mnoho starostí časté zkysezení hovězí polévky. Starost tu si uspoří, když používá ku přípravě hovězí polévky Maggiho polévkové kostky. Pouhým politím kostky vařící vodou docílí se rychle a pohodlně znamenitá hovězí polévka nejlepší chuti. Doporučuje se tudíž, zásobiti se Maggiho polévkovými kostkami zvláště na cesty, ježto ne všude na venkově lze obdržeti čerstvé hovězí maso.

David Marek

MUZEUM ČESKÉHO RÁJE: LÉTO 2010

Galerie

* **18. května – 26. září:** Divadelní svět

* **7. října – 30. prosince:** Experimentální archeologie: Archeologický výzkum v Turnově, Maškových zahradách, deset let poté aneb experiment v archeologii

Výstavní sál - 3. patro

* **10. června – 31. srpna:** Zkamenělá dřeva - poslové dávné minulosti

* **8. července – 28. srpna:** Sym-

pozium – výstava prací účastníků Mezinárodního šperkařského sympozia

* **16. září – 28. října:** Země na obzoru - Studio Cave canem (Petra Kučerová a Jiří Kučera)

V prostorách muzea

* **15. června – 29. srpna:** Hračky nejen pro děti - výstava hlavolamů z IQ parku

Granátová expozice (1. patro)

* **13. – 19. září:** Výstava kopie ko-

runy římských císařů – práce známého turnovského zlatníka Jiřího Urbana

Výstavní kabinet

* Nová archeologická expozice

Akce v Muzeu Českého ráje

* **6. – 16. července:** Mezinárodní šperkařské symposium

* **3. – 25. července:** Kamenářské dny - v jejich průběhu bude otevřeno i v pondělí (5., 12., 19. července)

* **16. září:** Slavnostní otevření Kamenářského domu

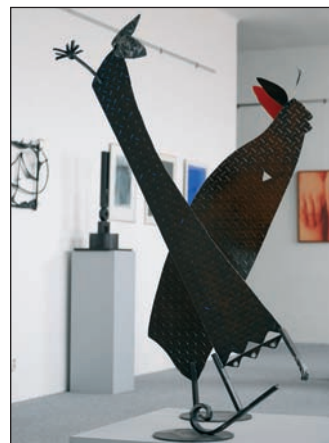
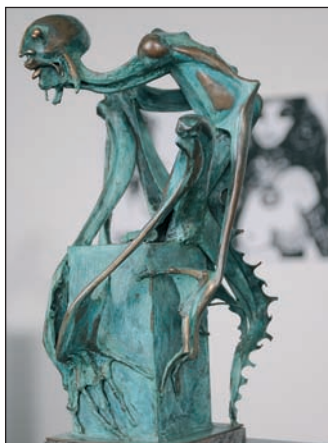
Blaskův statek

Duben – prosinec: Nová stálá expozice „V babiččině kuchyni od Tří králů do Vánoc“ – lidová strava Pojizeří

Akce na Blaskově statku

* **18. září:** V babiččině kuchyni - v dědečkově sklípku. Tradiční posvícení, tentokrát s tekutým ovocem

FOTOOHLÉDNUTÍ ZA AKTIVITAMI MUZEA NA JAŘE 2010

Na obrázcích vlevo a vpravo jsou práce žáků bývalé profesorky turnovské SUPŠ Aleny Zetové (výstava probíhala v turnovském muzeu na konci zimy a na jaře). Fotografie uprostřed je z letošních Velikonoc na Blaskově statku.

Snímek vlevo je z výstavy Divadelní svět, obrázek vpravo je z letošních Staročeských trhů.

NAVŠTIVTE NÁŠ MUZEJNÍ OBCHOD

- * široká nabídka drahokamů z celého světa
- * šperky z českých granátů i dalších drahokamů
- * šperky ze zlata, stříbra, chirurgické oceli
- * šperky z originální skelné kompozice
- * repliky historického skla
- * upomínkové předměty, mapy a publikace

Muzeum Českého ráje, Skálova 71, Turnov, přízemí před pokladnou

Otevírací doba:

Út - Pá 9.00 – 16.00

So - Ne 9.00 – 12.00; 13.00 – 16.00
(květen až září do 17.00)

Muzejní čtvrtletník. Vydává Muzeum Českého ráje v Turnově, Skálova 71, 511 01 Turnov, tel. 481 322 106, fax: 481 325 277, e-mail: mail@muzeum-turnov.cz. Vydávání povoleno MK ČR - E 15658 (ISSN: 1801-4054). Odpovědná redaktorka Mgr. Alžběta Kulíšková, tel. 481 322 106. Tisk: Tiskárna UNIPRESS, s.r.o., Svobodova 1431, Turnov, tel. 481 319 411, 481 319 139, fax 481 322 097, e-mail: tiskarna@unipress.cz, sazba vydavatel, grafická úprava Pavel Charousek. Pokud se vám náš časopis líbí, můžete využít i možnosti nechat si jeho jednotlivá čísla zasílat poštou. Své požadavky zasílejte na adresu Muzea Českého ráje nebo na e-mail: kuliskova@muzeum-turnov.cz. Uzávěrka tohoto čísla byla 20. června 2010.